

درس ۱ هدایت الهی

خلاصه نموداری

انواع نیازهای انسان

- ۱ طبیعی و غریزی: نیاز به آب، هوا، غذا، پوشاک و ... ← پاسخ به این نیازها در عالم طبیعت
- ۲ اساسی (فراطبیعی) ← پاسخ صحیح به آنها تضمین کننده سعادت انسان

- ۱ شناخت هدف زندگی: دلیل زیستن
• عدم شناخت هدف ← از دست دادن عمر
- ۲ درک آینده خویش: کیفیت و چگونگی زندگی پس از مرگ
• روزها فکر من این است و همه شب سخنم که چرا غافل از احوال دل خویشتم. / از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود به کجا می‌روم آخر نمایم و وطنم
- ۳ کشف راه درست زندگی: چگونه زیستن در دنیا
• دغدغه انسان‌های فکور و خردمند ← ^{دلیل} زندگی فقط یک بار رخ می‌دهد.

ویژگی پاسخ به نیازهای اساسی

- الف) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. (چرا؟) هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است و عمر آدمی محدود است.
- ب) همه جانبه باشد. (چرا؟) ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی انسان پیوند تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد.

ویژگی فرد پاسخ‌دهنده به نیازهای برتر انسان

- ۱ آگاهی کامل از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی، جسمی، فردی و اجتماعی!
- ۲ علم به سرنوشت انسان‌ها پس از مرگ!

شیوه هدایت خداوند

• هدایت هر مخلوق متناسب با ویژگی‌های خاص اوست.
نتیجه: هدایت انسان از سایر مخلوقات متمایز است.

هدایت انسان

- ویژگی‌های متمایز انسان از سایر موجودات
- توانایی تفکر و انجام کارها به کمک فکر و اندیشه
- قدرت اختیار و انتخاب

مراحل هدایت انسان

- ۱ هدایت از طریق ارسال پیامبران
- ۲ تفکر انسان‌ها در آن
- ۳ انتخاب مسیر به واسطه اختیار
- ۴ رسیدن به هدف خلقت

• دو ابزار هدایت انسان و پاسخ‌دهنده نیازهای اساسی

- ۱ عقل
- ۲ وحی

آیات و روایات

سوره انبیا (۳۰)

وَجَعَلْنَا	مِنْ	الْمَاءِ	كُلَّ	شَيْءٍ	حَيٍّ
قرار دادیم	از	آب	هر	چیز	زنده

🎧 **ترجمه روان:** هر چیز زنده‌ای را از آب قرار دادیم.

💬 **پیام:** مایه حیات و اساس زندگی در جهان هستی، آب است.

ب سوالات صحیح و غلط

۶. نیازهای برتر، برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان عطا کرده است.
۷. شناخت هدف زندگی، ارتباط دقیقی با همه نیازها دارد.
۸. چون هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است، پس باید پاسخ به نیازها کاملاً درست و قابل اعتماد باشد.
۹. انسان به کمک عقل و اختیار به پاسخ سوالات اساسی خود می‌رسد.
۱۰. نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی نمی‌شود.
۱۱. سؤال «آیا زندگی انسان با مرگ تمام می‌شود؟» مربوط به نیاز کشف راه درست زندگی است.

پاسخ

۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶
غ	ص	غ	ص	غ	ص

ج سوالات جای خالی

۱۲. خداوند، پاسخ به نیازهای طبیعی و غریزی را در آماده کرده است و راه آگاه شدن از آن‌ها را به انسان نشان داده است.
۱۳. پاسخ صحیح به است که سعادت انسان را تضمین می‌کند.
۱۴. با کنار هم قرار گرفتن و می‌توان به پاسخ سؤال‌های اساسی دست یافت.
۱۵. امام کاظم(ع): آن کس که عقلش کامل‌تر است، در دنیا و آخرت بالاتر است.
۱۶. پاسخ به نیازها باید باشد، به طوری که به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد.

۱۷. انسان با در پیام الهی تفکر می‌کند و با کسب راه صحیح زندگی را می‌یابد و پیش می‌رود.
۱۸. خداوند هر مخلوقی را متناسب با که در وجودش قرار داده است، هدایت می‌کند.
۱۹. خداوند برنامه انسان را که دربرگیرنده پاسخ به سؤالات بنیادین بشر است، از طریق می‌فرستد.

پاسخ

نیازهای اساسی	۱۳	جهان خلقت	۱۲
رتبه‌اش	۱۵	عقل - وحی	۱۴
عقل خود - معرفت	۱۷	همه‌جانبه	۱۶
هدایت - پیامبران	۱۹	ویژگی‌هایی	۱۸

د سؤالات کوتاه پاسخ

۲۰. انسان چه زمانی خود را با نیازهایی مهم‌تر از نیازهای طبیعی و غریزی می‌بیند؟

پاسخ زمانی که انسان، اندکی از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهایی مهم‌تر روبه‌رو می‌بیند.

۲۱. نیازهای برتر (بنیادین) انسان را نام ببرید.

پاسخ ۱ شناخت هدف زندگی ۲ درک آینده خویش ۳ کشف راه درست زندگی

۲۲. نیازهای اساسی انسان به تدریج به چه چیزی تبدیل می‌شوند؟

پاسخ این نیازها به تدریج به دل‌مشغولی، دغدغه و بالأخره به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که تا پاسخ آن‌ها را نیابد، آرامش نمی‌گیرد.

برنامه کلی مشترک تمامی انسان‌ها (اسلام)

- در حیطة باور (ایمان به)
 - خدای یگانه و دوری از شرک
 - فرستادگان الهی و راهنمایان دین
 - سرای آخرت و پاداش و حسابرسی عادلانه
 - عادلانه بودن نظام هستی
- در عرصه عمل
 - انجام واجبات دین و ترک حرام‌ها (عبادت و بندگی)
 - کسب فضائل اخلاقی مانند عفت و ...
 - دوری از رذائل اخلاقی مانند ظلم و ...
 - برپایی جامعه‌ای دینی بر اساس عدالت

علل فرستادن پیامبران متعدد

- **الف) استمرار و پیوستگی در دعوت:** لازمه ماندگاری یک پیام، تبلیغ دائمی و مستمر آن است.
- **ب) رشد تدریجی سطح فکر مردم:** پیامبران، اصول ثابت دین الهی را در خور فهم انسان‌های دوران خود بیان می‌کردند.
- **ج) تحریف تعلیمات پیامبر پیشین:** به علت ابتدایی بودن سطح فرهنگ و عدم توسعه کتابت، تعلیمات انبیاء به تدریج فراموش می‌شد.

عوامل ختم نبوت (پایان ادیان و پیامبران)

1. آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی
 - در عصر نزول قرآن با وجود پایین بودن سطح فرهنگی مردم، آمادگی فکری و فرهنگی جوامع جهت دریافت و حفظ کامل‌ترین برنامه زندگی مهیّا بود تا پاسخ نیازهای فردی و اجتماعی خود را به دست آورد.

۲ حفظ قرآن کریم از تحریف

عوامل عدم تحریف

۱) تلاش مسلمانان

۲) عنایت الهی

۳) اهتمام پیامبر (ص) در حفظ و جمع‌آوری قرآن

۳ وجود امام معصوم پس از پیامبر اکرم (ص)

استمرار مسئولیت‌های پیامبر (ص) به‌جز دریافت و ابلاغ وحی با

تعیین امام معصوم از طرف خداوند

۴ پویایی و روزآمد بودن دین اسلام

اول: توجه به نیازهای متغیر در عین توجه به نیازهای ثابت

۱) نیازهای ثابت که در همهٔ زمان‌ها برای بشر وجود داشته

است و از بین نمی‌رود. مانند امنیت، عدالت، دادوستد با دیگران و ...

۲) نیازهای متغیر که از درون نیازهای ثابت پدید می‌آیند.

یعنی انسان‌ها با گذشت زمان برای پاسخ‌گویی به نیازهای ثابت خود، از روش‌های متغیر استفاده می‌کنند. مانند شیوهٔ داد و ستد، چگونگی تأمین امنیت و ...

دوم: وجود قوانین تنظیم‌کننده

دسته‌ای از قواعد و قوانین اسلام که به مقررات اسلامی خاصیت انطباق و تحرک داده است.

این قواعد بر همهٔ احکام و مقررات اسلامی تسلط دارند.

مانند بازرسان عالی، احکام و مقررات را تحت نظر قرار

می‌دهند و یا براساس قاعدهٔ «لاضرار»، روزه برای شخصی

که ضرر دارد حرام است.

خلاصه نموداری

مسئولیت‌های پیامبر (ص)

- ۱ تلاش برای برقراری عدالت و برابری**
 - یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا (ص) اجرای عدالت بود.
- ۲ محبت و مدارا با مردم**
 - مردم، پیامبر (ص) را پدر مهربان خود می‌دانستند و در سختی‌ها به ایشان پناه می‌بردند.
- ۳ سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم**
 - تلاش شبانه‌روزی برای هدایت مردم
 - تعبیر امام علی (ع) در مورد پیامبر (ص): طیب سیّار
- ۴ مبارزه با فقر و محرومیت**
 - رسول خدا هم با فقر مبارزه می‌کرد و به دنبال جامعه‌ای آباد و دور از محرومیت بود و هم با کوچک شمردن فقیران و بینوایان به مخالفت برمی‌خاست.

امام علی (ع)، جان و جانشین پیامبر (ص)

- تولد: ده سال قبل از بعثت در خانه کعبه، نام‌گذاری به پیشنهاد پیامبر (ص)، زندگی از سه یا چهار سالگی در خانه پیامبر (ص)

فضائل و ویژگی‌های حضرت علی (ع)

عدالت‌بی‌مانند

ایشان با الگو قرار دادن سیره و روش پیامبر (ص)، عدالت و مبارزه با تبعیض و نابرابری را، سرلوحه کار خود قرار داد.

علم‌بی‌کران

کتاب «نهج‌البلاغه» بخشی از سخنرانی‌ها، نامه‌ها و پند و اندرزهای ایشان است.

آیات و روایات

سوره احزاب (۲۱)

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ
قطعا هست، بود برای شما در پیامبر خدا سرمشق

حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا
نیکویی برای کسی که امید داشت خداوند و روز رستاخیز و یاد کرد

اللَّهُ كَثِيرًا
خدا بسیار

كثيراً

بسیار

ترجمه روان: قطعاً برای شما در رسول خدا سرمشق نیکویی است برای

کسی که به خداوند و روز رستاخیز امید دارد و خدا را بسیار یاد می‌کند.

پیام: ۱ پیامبر (ص)، اسوه، الگو و رهبر انسان‌ها **۲** بهره‌مندان از

این مقام الگویی پیامبر (ص)، کسانی هستند که به خداوند و معاد ایمان

داشته و خدا را زیاد یاد می‌کنند. **۳** امید به خداوند و روز قیامت کافی

است و یاد همیشگی خداوند نیز لازم است.

- پیام: ۱ سخت کوشی و دلسوزی پیامبر(ص) در هدایت مردم به عنوان یکی از ویژگی‌های سیره پیامبر(ص) در رهبری جامعه
- ۲ توصیف تلاش بی‌پایان پیامبر(ص) از زبان امام علی (ع)

پیامبر(ص)

اگر کافری در جنگ کشته شد او را مُثله نکنید، کودکان و پیران و زنان را نکشید، حیوانات حلال گوشت را نکشید مگر این که برای تغذیه به آن احتیاج داشته باشید. هرگز آب مشرکان را زهرآلود نکنید و مزارع و نخلستان‌ها را نسوزانید.

- پیام: ۱ سخت کوشی و دلسوزی پیامبر(ص) در هدایت مردم به عنوان یکی از ویژگی‌های سیره پیامبر(ص) در رهبری جامعه ۲ اهمیت پیامبر(ص) به رعایت احترام حتی در برابر مخالفان ۳ اهتمام پیامبر(ص) به حیوانات

پیامبر(ص)

به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد.

- پیام: ۱ مبارزه با فقر و محرومیت از ویژگی‌های پیامبر(ص)
- ۲ شرط ایمان از زبان پیامبر(ص)، اهتمام به هم‌نوعان و رعایت بُعد اجتماعی دین است.

امام علی (ع)

در حالی که کودک بودم، همواره در کنار پیامبر بودم و پیامبر مرا در کنار خود می‌نهاد ... نه هرگز دروغی در گفتار من دید و نه رفتاری ناشایست از من مشاهده کرد ... من همچون بچه از شیر گرفته شده که به دنبال مادرش می‌رود، از آن بزرگوار پیروی می‌کردم و او هر روز پرچمی از خوی‌های نیکوی خود را برای من می‌افراشت و مرا به پیروی کردن از آن فرمان می‌داد ... هنگامی که وحی بر پیامبر(ص) فرود آمد، آوای اندوهگین شیطان را شنیدم ... گفتم: ای پیامبر خدا،

نمونه آزمون نوبت اول

نام:
تاریخ امتحان:
موضوع امتحان:

نام خانوادگی:

الف) آیات و احادیث

۱. با تدبّر در آیات «وَالْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ»
(درس ۱)
خداوند در این سوره به چه چیزی قسم خورده است و چه زیان و خسارتی انسان را تهدید می کند؟
نمره ۰/۵
۲. سخن پیامبر (ص) که می فرمایند: «إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا أَنْ نَكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ» به کدام یک از علل فرستادن پیامبران متعدد اشاره دارد؟
(درس ۲)
نمره ۰/۵
۳. آیه شریفه «أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَ لَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا» بیانگر کدام یک از جنبه های اعجاز محتوایی قرآن می باشد؟
(درس ۳)
نمره ۰/۵
۴. آیه تطهیر را تکمیل نموده و یک پیام برای آن بنویسید.
إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ
(درس ۵)
نمره ۰/۵
۵. آیه شریفه «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ» به کدام یک از سیره پیامبر (ص) در رهبری اشاره دارد؟
(درس ۶)
نمره ۰/۵
۶. آیه «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَ أَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» مربوط به کدام یک از دلایل تشکیل حکومت اسلامی است؟
(درس ۴)
نمره ۰/۵

پاسخنامه آزمون نوبت اول

- ۱- به عصر و زمان قسم خورده است. (۰/۲۵)
- و از دست رفتن سرمایه و جودی انسان که همان عمرش است، که انسان را تهدید می کند. (۰/۲۵)
- ۲- رشد تدریجی سطح فکر مردم (۰/۵)
- ۳- انسجام درونی در عین نزول تدریجی (۰/۵)
- ۴- عَنْكُمْ الرَّجْسَ أَهْلِ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرْكُمْ تَطْهِيراً (۰/۵)
- پیام‌ها: (یکی از ۳ پیام زیر نوشته شود کافی است.) (۰/۵)
- ۱) این آیه هر گونه گناه و پلیدی را از پیامبر اکرم (ص)، امام علی (ع)، حضرت فاطمه (س)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) دور می داند و آنان را معصوم از گناه و پلیدی معرفی می کند. (۰/۵)
- ۲) این آیه، تعداد خاصی از خانواده پیامبر را در برمی گیرد که مقام عصمت دارند و شامل همه نمی شود.
- ۳) چون این تعداد خاص معصومانند، سخن و عمل آنان، مطابق با دین و بیان کننده دستورات الهی است.
- ۵- سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم (۰/۵)
- ۶- ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام (۰/۵)
- ۷- ص (۰/۲۵)
- ۸- غ (۰/۲۵)
- ۹- ص (۰/۲۵)
- ۱۰- غ (۰/۲۵)
- ۱۱- معرفت برتری (۰/۲۵)

است، پس فرد منتظر برای جلب رضایت ایشان سعی و تلاش می کند صفات و ویژگی‌هایی پیدا کند که در زمره یاران حضرت قرار گیرد.

۳. این جمله را تحلیل کنید: «منتظران مصلح، خود باید صالح باشند.»

پاسخ یعنی شخصی که منتظر موعود و مصلح جهانی است ابتدا باید از خود شروع کند و با انجام اعمال صالح، خود و دیگران را برای آمدن موعود و اصلاح جامعه جهانی آماده نماید تا زمینه ظهور فراهم شود.

مرور درس در قالب پرسش و پاسخ

الف آیات و احادیث

۱. خداوند در آیه ۵۳ سوره انفال، علت از دست دادن نعمت‌ها را این‌گونه بیان کرده است:

«ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَ أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ»

«خداوند نعمتی را که به قومی ارزانی کرده است، تغییر نمی دهد مگر آن که آن‌ها، خود وضع خود را تغییر دهند. همانا که خداوند شنوا و داناست.»
با تفکر در این آیه، عبارتهای زیر را کامل کنید:

الف) اگر مردم نعمتی را که خدا به آن‌ها داده است درست استفاده نکنند،.....

ب) زمینه ساز هلاکت یا عزت و سربلندی یک جامعه،.....

پاسخ الف) خداوند آن نعمت را از آنان می گیرد.

ب) اعمال و کردار همان جامعه است.

۲. با تدبیر در آیه «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَ لَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا...» به سوالات پاسخ دهید:

الف) خداوند به چه کسانی وعده می دهد؟

ب سؤالات صحیح و غلط

۶. امام زمان (عج) در سن ۵ سالگی به امامت رسید و امامت ایشان از سال ۲۵۵ آغاز شد.
۷. شش روز مانده به درگذشت آخرین نایب، امام عصر برای ایشان نامه‌ای نوشت و فرمود به فرمان خداوند، پس از وی جانشینی نیست.
۸. امام حسن عسکری (ع) تا زمان شهادت خود، فرزندش امام مهدی (عج) را از دید همه مردم و یاران خود مخفی نگه داشتند.
۹. ادیان الهی در اصل الهی بودن پایان تاریخ اتفاق نظر داشته ولی درباره ظهور ولی خدا اختلاف نظر دارند.
۱۰. اهل سنت معتقدند امام مهدی (عج) هنوز به دنیا نیامده است.
۱۱. زنده بودن امام زمان (عج) باعث می‌شود که مردم هوشیار، فریب ماجراجویان فریب‌کار را نخورند.
۱۲. هم‌اکنون نیز امام عصر (عج) سرپرست، حافظ و یاور مسلمانان است و بسیاری از افرادی که از یاری امام برخوردار می‌شوند، ایشان را نمی‌شناسند.
۱۳. آینده سبز یعنی انتظار برای سرنگونی ظالمان
۱۴. مهم‌ترین زمینه جامعه مهدوی عدالت‌گستری می‌باشد.
۱۵. در جامعه مهدوی انسان‌ها به دلیل شکوفایی عقل و علم، به هدفی که خدا در خلقت برای آن‌ها تعیین کرده، بهتر و آسان‌تر می‌رسند.
۱۶. یکی از مواردی که در ادیان الهی دستخوش دگرگونی شده است، مربوط به چگونگی ظهور و تشکیل حکومت جهانی است.
۱۷. دوره غیبت به معنای عدم امامت امام عصر (عج) نیست.

پاسخ

۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶
ص	ص	غ	غ	ص	ص	غ	ص	غ	غ	ص	غ

نمونه آزمون نوبت دوم

نام: _____
نام خانوادگی: _____
تاریخ امتحان: _____
موضوع امتحان: _____

بارم	الف) آیات و احادیث
۵/۰-نمره	۱. آیه ولایت «انما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا» را تکمیل کنید. (درس ۵)
۵/۰-نمره	۲. با تدبر در آیه «و ما کنت تتلوا من قبله من کتاب و لا تخطه بيمينک اذا لارتاب المبطلون» توضیح دهید چرا خداوند معجزه جاوید خود را توسط پیامبری به دست مردم رساند که نزد هیچ کس درس نخوانده بود؟ اگر این کتاب توسط یکی از درس خواندگان و دانشمندان جامعه آورده می شد، ممکن بود چه شک و شبهه‌ای ایجاد شود؟ (درس ۳)
انمره	۳. روایت امام عصر «عج» به اسحاق بن یعقوب «و اما الحوادث الواقعة فارجعوا فیها الی رواة حدیثنا فانهم حجتی علیکم و انا حجة الله علیهم» بیانگر چیست؟ (درس ۱۰)
۵/۰-نمره	۴. براساس آیه «و نريد ان نمنن علی الذین استضعفوا فی الارض و نجعلهم ائمة و نجعلهم الوارثین» خداوند چه آینده‌ای را برای زندگی انسان‌ها در زمین در نظر گرفته است؟ (درس ۱)
۵/۰-نمره	۵. این سخن امام علی (ع) که می فرماید: «انه لیس لانفسکم ثمن الا الجنة فلا تبعوها الا بها» به کدام یک از راه‌های تقویت عزت نفس اشاره دارد؟ (درس ۱۱)